

„Minél több emberre legyen hatással a művészetünk!”

Tóth Csaba három évtizedről, szakmai munkáról és a Magyar Rádió Énekkar jubileumáról



Kivételes hangzás, sokszínű repertoár. Különleges helyet, szerepet tölt be a kórusok között a Magyar Rádió Énekkara, s a társulat ebben az esztendőben ünneplheti fennállásának 75. évfordulóját. Ennek az időnek majd a felét töltötte a kórusal Tóth Csaba, aki az év végéig a társulat megbízott vezető karnagya. A művésszel születésnapjéről, emlékezetes koncertekről, dirigensi feladatokról, folytonos fejlődéséről, valamint az éneklés örömeiről is beszélgettünk.

✍ Réfi Zsuzsanna

Lassan már három évtizede, hogy a Rádió Énekkarának a tagja lett, hiszen 1996-ban csatlakozott a társulathoz. Hogyan látja, miként változott, alakult az évek során az együttes?

Furcsa érzés, hogy amikor bekerültem a kórusba, sok olyan kolléga akadt, aki 30-40 éve énekelt itt, rengeteg történetük volt, ma pedig én vagyok az egyik legrégebbi tag. Akkor még majd hetven művészből állt az énekkar, hang-nagybirtokosokból, akik közül sokan szólistákká is váltak. Igazi nagy oratóriumkórus volt akkoriban az együttes, az első időkben kicsit aggódtam is amiatt, hogy biztosan idevaló vagyok-e, mert annyira felnéztem a kollégákra. Érdekes megtapasztalni, hogy ahogy telnek az évek, az ember szép lassan elsajátítja mindazt, amit a többiek tudnak, és ő maga is rutinná válik. Ha pedig a változásokat nézem, elmondhatom, egyre képzetesebb énekesek érkeznek. Ma már elvárás a diploma, szinte minden tag rendelkezik felsőfokú képzettséggel, ami segít abban, hogy gyorsabban tanuljunk a darabokat. Szükség is van erre, mert más lett a világ, változott a koncertek sűrűsége is. Sokkal hamarabb kell készen állni egy-egy produkcióra, ami csak úgy lehetséges, hogy az Énekkar kvalitása még magasabb lett. Hangzás terén haladunk a korszellemmel, kicsit világosabban szól a kórus, ezt kéri tőlünk a vendégművészek is, főként az a cappella daraboknál. Az oratóriumok terén pedig a régi tradícióink is felismerhetőek előadásainkban. Érdekes, hogy miként változik a hangzás, hiszen amikor az ember belép egy kórusba, automatikusan elkezd a társulat hangzásához igazodni. Egyénileg senki sem úgy énekel, mint ahogyan együtt megszólal a hang.

Mennyiben lett más a repertoár az évtizedek alatt?

Érzelhető változások nincsenek. Nagyon fontosak az együttes tradicionális darabjai, a Cantata Profana, a Psalmus Hungaricus, a requiemek, a Missa Solemnis, a Kodály-művek, amelyeket rendszeresen előadunk a szokásos a cappella darabok mellett. Természetesen a legtöbbet kortárs műveket éneklünk, hiszen ez a legfontosabb feladatunk. A hangszerkíséret nélkül előadott művek mutatják meg a szakmai fejlődés állomásait, hiszen ezeken a darabokon lehet kontrollálni, mennyire tisztán, szépen tud énekelni egy kórus. Amikor a Rádió Énekkara megalakult, akkor cél volt, hogy ápolja a kórus hagyományokat, és ma is viszonyítási alap, hogy egy-egy adott darabot miként éneklünk.

Gondolom annak, hogy folytonosan etalonként szerepeljenek, állandó műhelymunkával lehet megfelelni.

Rendszeresen tartunk szakmai napokat, amikor a kórus maga tesz azért, hogy fejlődjön. Ilyenkor meghallgatjuk a korábbi felvételeinket, és megnézzük, kielemezzük, hogyan tudnánk még jobba tenni a produkciókat, szebbé a hangzást. Mindez a tagok ötlete volt, és már több éve, hogy megrendezzük ezeket a napokat: mindannyiunknak fontos az állandó fejlődés.

Milyen fellépésekre, vendégszereplésekre emlékszik vissza szívesen, mely koncerteket, művészeket emelné ki az elmúlt évtizedekből?

A vendégkarnagyok jelenléte a kórus életében nagyon fontos, hiszen mindenkitől új és új inspirációk érkeznek, s a fejlődéshez kellene a kihívások. Szívesen idézem vissza a Solti Györggyel adott koncertet, amelynek zenekara a Berliini Filharmonikusok volt, a Cantata Profanát adtuk elő Berlinben. Ez a darab szerepelt Solti utolsó felvételén is, a Psalmus Hungaricus mellett., Sir Simon Rattle-lel és a Berliini Filharmonikusokkal ugyancsak szerepelhettünk, elképesztő volt a zenekar. Sok egzotikus utazásról is szép emlékeket őrzök. Rendszeresen felléptünk például a Rádióénekkarral az athéni Megaron Concert Hallban, olyan operákban, mint a Lohengrin vagy a Macbeth. A bemutató előtt több hetet próbáltunk a görög fővárosban, s ezek az előadások, az ott töltött idő szintén emlékezetes. A kilencvenes évek végén szorosabb kapcsolatot áptunk a német rádióénekkarokkal, kíségtettük egymást, ha erre volt szükség. Említhetem a Guernica 60. évfordulóját is, amelyen bravúros beugrással nagyon nehéz műsort mutattunk be sikerrel Frankfurtban. A 2000-es évek elején a libanoni Al Bustan fesztiválon mutatkozhattunk be. A kivételesen élménygazdag turné közé tartozik az örményországi utazás a cappella és oratórius koncertekkel. Fontos a kórus életében a Budapesti Wagner Napok sorozata is, amelynek a kezdetektől a szereplői vagyunk, így az opera, mint műfaj ugyancsak jelen van az együttesünk életében, s minden évben nagy örömmel készülünk rá.

Idén 75. születésnapját köszönheti a kórus. Mi mindennel köszöntik a jubileumot? Mi az, ami a hagyományokból ma is érzékelhető?

Lezajlott már szeptember elején az ünnepi hangverseny, amelyen Mendessohn nagyszabású Paulus oratóriuma hangzott

RÁDIÓKÓRUS

fel. Kiváló szólistagárdával léptünk pódiumra, és nagy sikert aratott az est a Zeneakadémián Kovács János vezényletével. Lenyűgözően szép hangverseny volt, amelynek magam lehettem a betanítója - büszke vagyok rá. A jubileumi oratórium-bérletünkben a Rádiózenekar közreműködésével december 2-án Mozart és Beethoven darabjai mellett, Gyöngyösi Levente Karácsonyi oratóriumát, majd március 24-én Stravinsky és Bartók műveit, valamint Kurtág György Colindă-Baladă című darabját, végül április 22-én Liszt Christus oratóriumát adjuk elő Riccardo Frizza vezényletével. A számos fellépésünk mellett pedig különleges lesz az az est, amelyen a kamaraéneklési hagyományaink a főszerep. A kórustagok több különböző, kisebb formációban szerepelnek, szólamonként egy-egy emberrel, s a Renezánsztól a kortársig című estünknek a Dohnányi Ernő Zenei Központ ad otthont, májusban. Azért is szeretem ezt az előadást, mert így a tagjaink meg tudják mutatni magukat, arról nem is beszélve, hogy mindez mennyire fejleszti a társulatot.

Nemcsak énekesi szemmel nézi az együttest, hiszen szólamvezetőnek, másodkarnagnak is kinevezték.

Így van, 2011-ben lettem szólamvezető, két évvel később pedig kineveztek másodkarnagnak. A karvezetés régi szerelem, sokkal korábban diplomáztam belőle, mint énekesként. Számomra e téren meghatározó élményt jelentett a Rádióénekkar sok évtizedes vezetője, Sapszon Ferenc. Felnézek a munkásságára, hiszen az, hogy a Magyar Rádió Énekkara ilyen alapokon nyugszik, neki köszönhető. Igazi gazdája volt a társulatnak, bármikor lehetett kopogni az ajtaján. Amikor a társulathoz kerültem, már nem ő irányította az énekkart, de néhány koncertet még dirigált az énekkar élén, amelyeken én is részt vehettem, és tanulhattam tőle. Úgy vélem, alapítása óta ez az együttes mindig különleges helyzetben van, hiszen nem akad még egy olyan társulat, amelynek ennyire sokszínű lenne a repertoárja, amelyen egyaránt szerepelnek az a cappella, az oratórium, az opera, a kortás művek, és rendszeresen készülnek hangfelvételei. Izgalmas ez énekesként és karnagyként is.

Milyennek találja az utánpótlást?

Úgy érzem, általánosságban elmondható, hogy ma kevesebben jutnak el olyan szintre, hogy hivatásos zenészek legyenek, így a meghallgatásokon sincsenek már olyan sokan. Amikor annak idején jelentkeztem a Rádióénekkarba, heten aspiráltunk egyetlen álláshelyre, s második fordulót is kellett rendezni. Sokkal nagyobb volt a merítés. Épp ezért szorosabbra kell fűzni a kapcsolatot az oktatási intézményekkel, az ifjúsági vagy gyerekkórusokkal. Magunknak kell ugyanis felépítenünk az utánpótlásunkat. Sokakban fel sem merül a zenei karrier gondolata, jó volna hát ezért a zene iránt érdeklődőket a közelünkben tartani.

Milyennek találja a nem hivatalos kóruséletet? Hiszen már több mint egy évtizede irányítja a Budaörsi Pro Musica Kórust vezető karnagyaként, a Törökbálinti Lendvai Károly Férfikórusnak pedig huszonnégy éve karnagya.

Az amatőröknél még a széket is beteszem a pódiumra annak, akinek szüksége van rá! Ezt a pályát ugyanis lábbal is bírni kell. S hiába a szép hang, ha valaki nem bírja végigállni a programot. A hivatásos kórusoknál persze nem lehet székeken ülni, az amatőrök esetében azonban ez nem jelent gondot, a lényeg, hogy legyenek ott a próbákon, előadásokon. Fontosnak tartom, hogy azt a tudást, amit a Rádióénekkarban megszereztem, továbbadjam. Emellett rendszeresen ajánlom nekik a Magyar Rádió Énekkarának koncertjeit is, sokan eljönnek meghallgatni közülük a fellépéseinket, s az én munkámat is segíti, amikor hallják, hogy egy profi kórus hogyan szólaltat meg egy-egy kórusművet, főleg, ha olyan a darab, amelyet ők maguk is elénekeltek már. Nagyon jó visszacsatolást jelent, s inspirációt ad a számukra. Arról nem is beszélve, hogy közösen megélt, közösségépítő élmények ezek. A széket pedig azért említettem, mert akadnak többen idősebb kórustagjaink, akiknek az állás már nehézséget okoz, de a próbákon, fellépéseken való részvétel segít abban, hogy ne magányosodjanak el, és az elméjüket is frissen tartsák. Jó látni azt is, ahogy megélik a közös éneklés örömét.

Fotó: Vörös Attila



Tóth Csaba

Hogyan látja, mi ma a karnagyfeladata?

Megváltozott a világ, régen egy karnagy mindennek az ura volt, teljhatalmú diktátor, teljesen mások voltak a viszonyok. Manapság a karnagyi munka főként szolgáltatást jelent... Úgy kell a próbákat megtartani, hogy miközben a művészek alapvetően komfortosan érzik magukat, a próbafolyamat során ki kell tudni hozni az együttesből azt a hangzást, azt a művészi élményt, amire a közönség kíváncsi. A hangszeres művész könnyebben tudja kontrollálni az instrumentuma hangját, az énekhang azonban nagyon érzékeny hangszer. Épp ezért egy énekkarnak, kórusnak a tagokról kell szólnia és nem a vezetőről.

Mit kíván a Magyar Rádió Énekkarának 80. születésnapjára?

Hogy a tagoknak legalább annyi öröme legyen a kóruséneklésben, mint amennyi nekem van; legalább annyi élményt szerezzenek, mint ahány nekem adatott az évtizedek során! S mindenki számára legyen egyértelmű - belföldön és külföldön egyaránt —, hogy ez egy csodálatos együttes, amely mindig figyelemre méltó teljesítményt nyújt. Koncertezzenek mindig telt házak előtt, s minél több emberre legyen hatással a művészetük!

Megbízott vezető karnagyként irányította az utóbbi hónapokban az énekkart. A vezetői posztra kiírt pályázaton Szabó Sipos Máté járt sikerrel, 2026 januárjától ő lesz a kórus vezető karnagya.

A kórus örömmel várja őt! Szeptemberben koncerteztünk is vele, s a közös munkáról szép emlékeink vannak. Kíváncsian várjuk, milyen új utakra indulunk az irányításával!